



Parsifal (De Vlaamse Opera) Foto Annemie Augustijns

Er gaat een bepaalde betovering uit van het "Bühnenweihfestspiel" en zijn beroezende muziek. En dat maakt het des te gevaarlijker. Het verdient ongenadig afgestoft en geanalyseerd te worden, zodat men oog krijgt voor zijn hoogst problematische boodschap. Deze kans heeft men in de Vlaamse Opera gemist, een belangrijke gelegenheid om deze traditie te counteren en theateraal vruchtbaar te gebruiken. Dit zou een artistieke aanpak betekend hebben met politieke en maatschappelijke consequenties. Nu heeft de traditie de theatermakers mond-dood gemaakt en de mythevorming i.v.m. dit werk ongemoeid gelaten.

Provincialisme

De opvoering van *Parsifal* in de Vlaamse Opera getuigde op scenisch gebied van een onthutsend provincialisme, zelfs al was de produktie van Covent Garden geleend, maar dat blijkt zeker geen referentie. Het ging hier om een "instudering" naar het "regieconcept" van Bill Bryden. De oorspronkelijke regisseur was er dus in Antwerpse Vlaamse Opera helemaal niet bij. Een niet ongebruikelijk procédé in operamiddens, wat de kwaliteit helemaal niet ten goede komt. Wat op het toneel gebeurt wordt blijkbaar als bijzaak beschouwd. Het pleit ook niet voor de artistieke verantwoordelijkheidszin van de regisseur en van de directie. Zulke praktijken lijken mij in

het gesproken theater alleszins ondenkbaar.

Of het nu veel uitgemaakt zou hebben, had Bryden zelf geregisseerd? Ik denk het niet. Alleen al bij het zien van het decor voelde je dat de zaak verloren was. Zulke decors worden toch niet meer gemaakt? Behoren deze niet allang tot het patrimonium van de theatrale archeologie, nu men over onbekende mogelijkheden van projectie en belichting beschikt? Het geheel moest een ineengezakte gotische kathedraal voorstellen, maar door de plompe uitvoering miste het elke zeggingskracht. Het toneel was gevuld, dat was alles. De regisseur wilde nu laten geloven dat er in die ruïne "gelovigen" samenkamen om met eenvoudige middelen, in moeilijke (oorlogs-)omstandigheden een soort christelijk mysteriespel op te voeren: toevallig *Parsifal*. Op die manier trapte hij al in de val die de oude Wagner zo mooi had uitgezet. *Parsifal* als een vroom mysteriespel in een kathedraal: de idee zou hem zeker niet onwelgevallig geweest zijn. De traditie werd in elk geval gerespecteerd. Het was waarschijnlijk de bedoeling dat de aangewende primitieve rekwisieten het geheel een naïeve theatraaliteit verleenden, in tegenstelling tot de fantasmagorie, in het stuk ingebouwd ter betovering van de toeschouwer. Tijdens de "Verwandlungsmusik" zag je dus geen technische hoogstandjes, geen bomen die in zuilen veranderden, maar wel het koor dat de tafels opstelde voor het graalritueel. De speer en de graal worden, in het eerste bedrijf althans, zeer nuchter behandeld. Geen graal-stoet, maar twee jongelingen brengen een kistje met de beker erin op tafel. Amfortas neemt hem zonder veel plichtplegingen mee aan tafel, en daar wordt hij na het ritueel ook achtergelaten. Niemand bekommert er zich nog om. Alleen achtergebleven, gaat Gurnemanz erbij zitten en vraagt zich klaarblijkelijk af of daarvoor nu allemaal die poeha nodig was. Een van de zeldzame beklievende momenten van deze opvoering.

In het derde bedrijf gaat het er echter als vanouds aan toe: speer en graal worden met de gebruikelijke devotie - of wat daarvoor moet doorgaan - behandeld. Er wordt naar hartelust geknield, geschreden, handengevouwen en naar de (toneel)hemel gestaard. *Parsifal* die minutenlang de ridders met de graal zegent en boven wiens hoofd dan nog een duif wordt losgelaten, dat is werkelijk van het goede te

veel: een pijnlijke vertoning. Deze naïviteit werkt niet, omdat ze *Parsifal* maakt tot iets wat het niet is. Deze aanpak, hoe stuntelig ook gebracht, verleent het een aureool van onschuld. Men kan dit muziekdrama niet loskoppelen van de ideologie die erachter schuilgaat. Men mag niet blind zijn voor zijn ongerijmdheden en zijn verregaande irrationaliteit, eigen aan de boodschap die het predikt. Het is irritant en onsympathiek, moreel verwerpelijk zelfs, maar door zijn vaak schitterende muziek zijn velen maar al te gauw geneigd dat te vergeten. Die sirenenzang verleidt nog altijd. Met al deze elementen moet een regisseur in staat zijn een verwarrend en spannend verhaal te vertellen over een stuk Europees gedachtengoed, dat we maar liefst met de mantel der vergetelheid bedekken. Hiervan was in deze produktie niets te bespeuren: een slag in het water.

Niet Storen

Ronduit ergerlijk was het ontbreken van elke vorm van personenregie. Thomas Sunnegardh (*Parsifal*) en Ruthild Engert (Kundry), zeker geen begenadigde acteurs, hadden een strenge hand kunnen gebruiken. De manier waarop zij hun groot duo in het tweede bedrijf brachten, tartte elke verbeelding. Kundry wandelde geagiteerd rond, terwijl *Parsifal* duidelijk niet begreep waarover het ging. Dat het hem in die omstandigheden geen moeite kostte om kuis te blijven, verbaast geen mens. Vooral niet, daar hij even voordien de turnoefeningen van de bloemenmeisjes had moeten aanschouwen. Een betere remedie tegen "natuurlijke zinnelijkheid" was nauwelijks denkbaar. Of was deze "choreografie" als parodie bedoeld?

Een Vlaamse critica vond het een voordeel van deze encensering dat ze niet stoorde. Een merkwaardige uitlating. Zijn encenseringen er dan om niet te storen? Waarom dan geen concertante opvoering? In dit geval een artistiek lonende besparing. Vooral daar het orkest van de Vlaamse Opera toonde dat het een betere zaak waardig was. De dirigent Silvio Varviso bevrijdde de muziek van plechtstatigheid en meligheid, door vlotte tempi en een grote doorzichtigheid van het klankweefsel. Er werd slank gemusiceerd en de orkestrale weelde van deze partituur kwam volledig tot haar recht. Die avond was sensualiteit alleen in de orkestbak te bespeuren. De zangers